

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKO JØMI

Temperaturpåvirkningen på plante-pollinator-forholdet for humler og epleblomster i Sogn og Hardanger

Maren K. Halvorsen, Bjørn Arild Hatteland & Sandra Vestheim

MARKHUMLE (*BOMBUS PRATORUM*)

Tidlig art:
Dronninger ute fra medio mars.
Arbeidere ute i mai.

BAKGRUNN

Temperatur er avgjørende for mange organismers aktivitet. Derfor vil endringer i temperatur kunne påvirke insekter og planters fenologi.

Vil humler eller epleblomster respondere raskest på en temperaturøkning?

Hva vil skje med de tidligste humleartene hvis vårtemperaturen øker?

HVORDAN GJORDE VI DET?

Humlene ble samlet inn fra ulike eplehager i **Sogn** og **Hardanger** i 2019 og 2020.

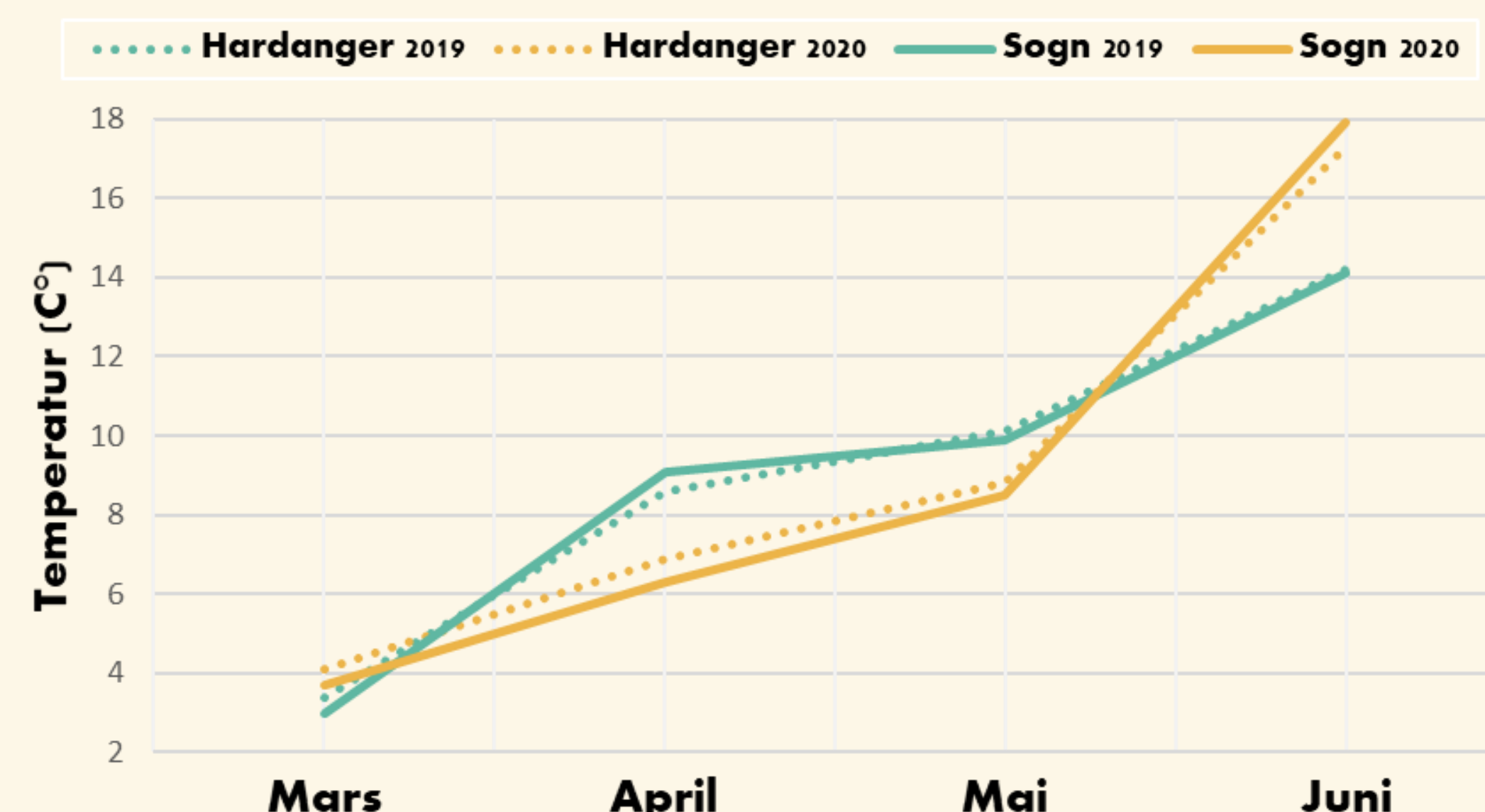
Innsamlingen ble gjort med **håving** i 1,5 time hver gang.

Humlene ble nøklet ved hjelp av **Astrid Løkens humlenøkkel** (1985) og NINAs «Humler i Norge» (2015). De ble sett på i **lupe**.

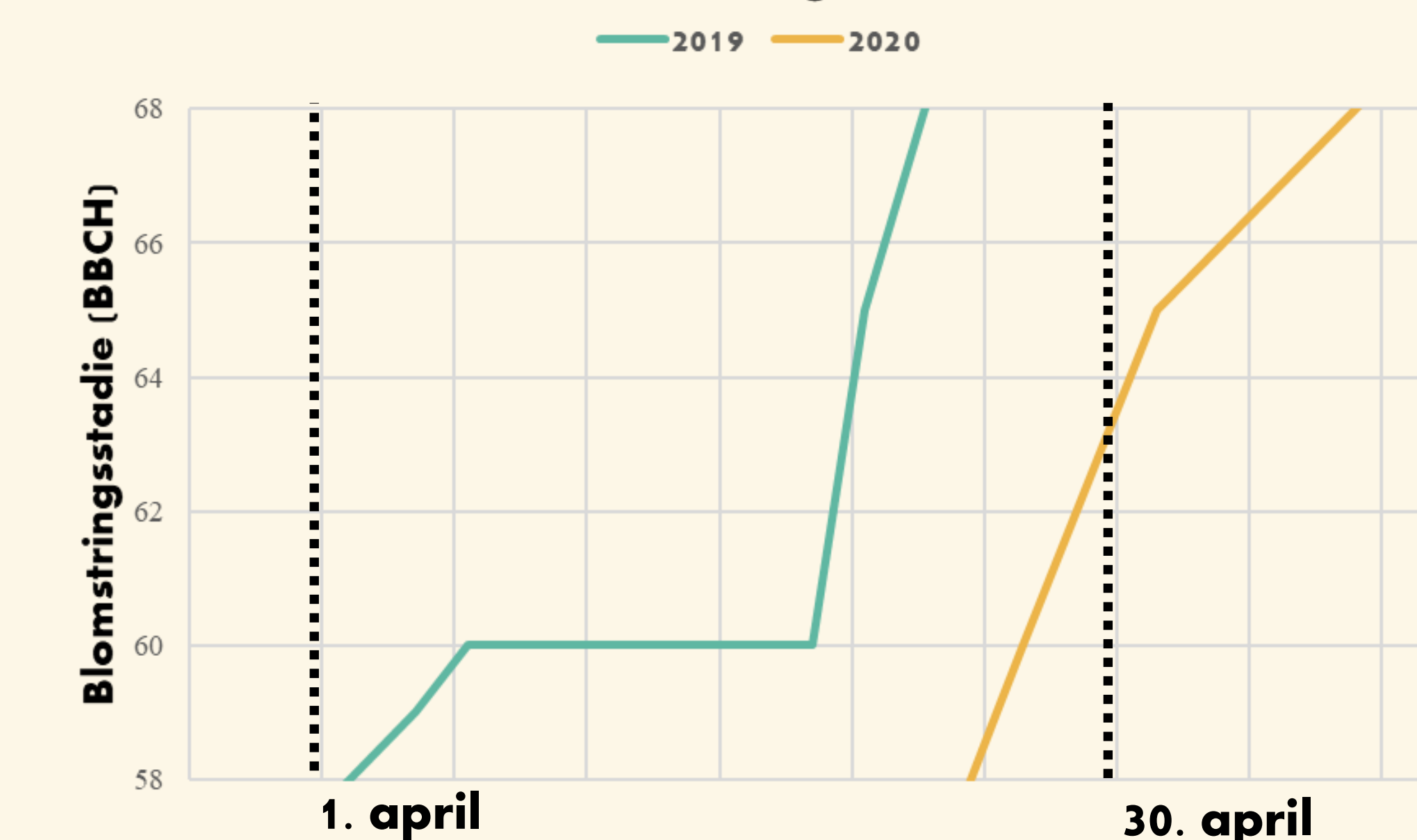
RESULTATER

Middeltemperatur i Hardanger og Sogn år 2019 og 2020

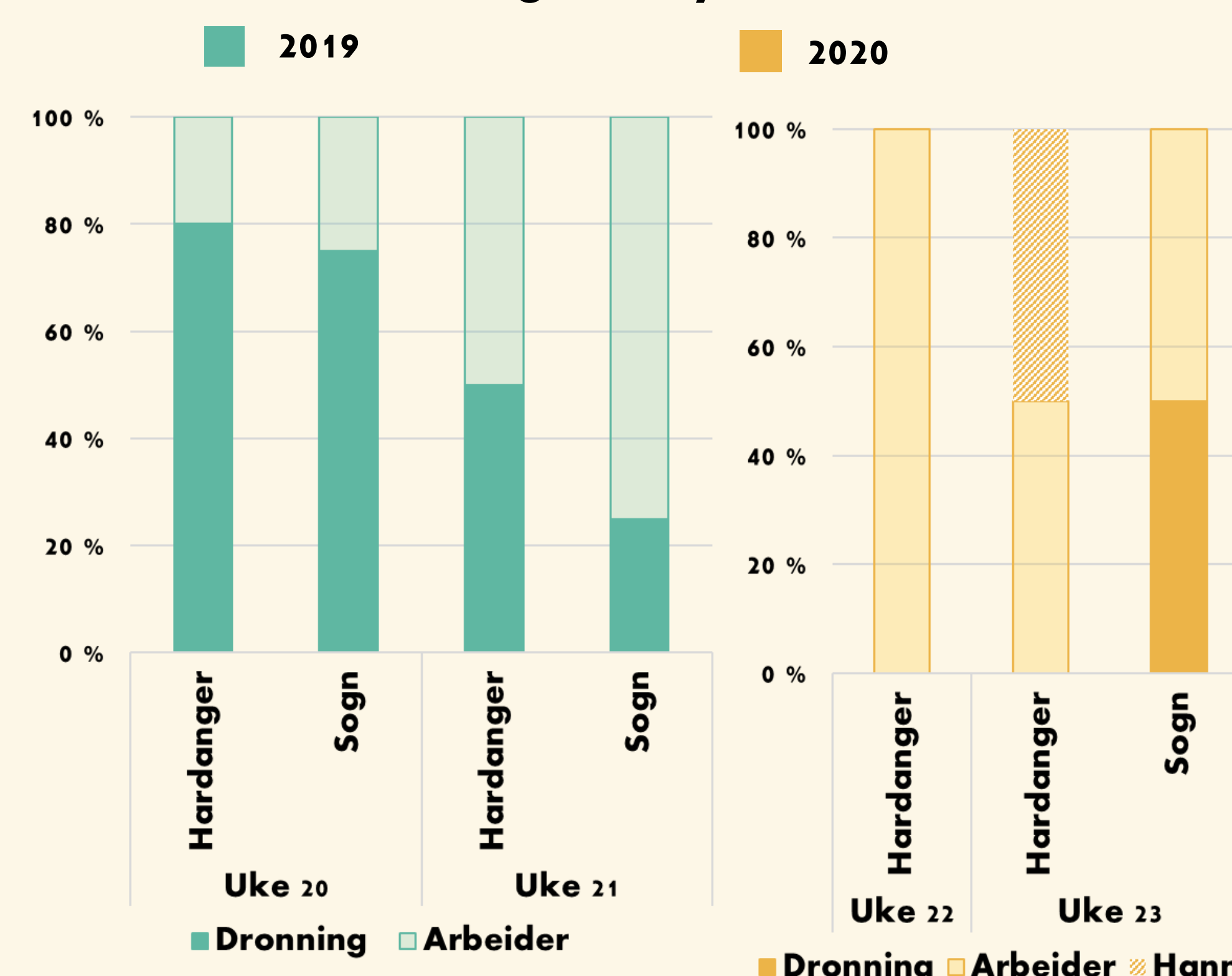
Grafen viser middeltemperatur fra Hardanger og Sogn i 2019 og 2020. I **Sogn er temperaturen ca. 3°C varmere i 2019 enn i 2020**. I Hardanger er differansen mellom årene noe mindre, men fortsatt betydelig.

Blomstringstidspunkt for aromaepler i Sogn år 2019 og 2020

Denne grafen viser at blomstringsperioden for den tidlig blomstrende eplesorten «Aroma». **En kan se at blomstringen i 2019 skjedde tidligere enn i 2020.**

Kastefordeling for *B. pratorum*

Kasteforholdet endres som forventet gjennom blomstringsperioden; **andelen dronninger minker gjennom blomstringsperioden, mens andelen arbeidere øker.**

VERDT Å MERKE SEG:

- Epleblomstringen påvirkes av vårtemperaturen. 2019s varme mars og april **førte til tidligere blomstring.**
  - Det er kjent at middeltemperaturen påvirker *boletableringen*, men usikkert om temperaturen spiller så stor rolle i *bolutviklingen*.
- Boletableringen kan påvirkes av gjennomsnittstemperatur, men for å få en mer helhetlig forståelse, må effekten av tørke og kraftig nedbør også studeres.

REFERANSER

- Bilder: www.nina.no/humler
- Løken, A. 1985. Norske Insekttabeller, nr. 9 Humler. Norsk Entomologisk Forening, Ås. 39 s.
- Hegland, S. J. mfl. (2009) How does climate warming affect plant-pollinator interactions? *Ecology letters* 12: 184-195

SCAN ME